

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 422.

ΠΕΡΙ ΣΟΥΛΙΟΥ.

« Ἄλλ' οὐκ εὐλογον οὕτω κρίνεται τὰ περὶ ἀληθευόντων ἢ ψευδομένων· οἱ γὰρ τὸ ἀνεξαπάτητον ἀσκούντες μετὰ πολλῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως τῶν κατὰ τοὺς τόπους, βράδιον καὶ ἀσφαλῶς ἀποφαίνονται περὶ τοῦ· τοὺς τοιοῦς δὲ μὲν ἀληθεύειν, τοὺς τοιοῦς δὲ ψεύδουσθαι, ἐν αἷς ἱστοροῦσι παραδόξοις.» (Ὠριγ. κατὰ Κέλσ. τόμ. ε', σελ. 276 ἔκδοσ. Παρις.)

Ὁ μακαρίτης Χ. Περραιβός, ἐκδώσας ἤδη τὸ δεύτερον ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1857 τὴν τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας ἱστορίαν αὐτοῦ, ἀμέσως ἐν ἀρχῇ περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ Σουλίου λέγει τάδε· « Καθόσον αἱ περιστάσεις καὶ τὰ μέσα μᾶς ἐπέτρεψαν, ἐζητήσαμεν εἰς τοὺς πηλαιούς καὶ μεταγενεστέρους γεωγράφους καὶ ἱστορικούς Ἕλληνας ὅπως εὐρωμεν ἀκριβεστέρως πληροφορίας περὶ τῆς τοῦ Σουλίου ὀνομασίας καὶ χρονολογίας, καὶ ἐπομένως νὰ καταχωρίσωμεν ὕλην βασιμωτέρων ἀποδείξεων εἰς τὴν ἱστορίαν· ἀλλ' ὅλοι οἱ κόποι μας ἀπέβησαν μάταιοι, διότι οὔτε τὴν ὀνομασίαν, οὔτε τὴν χρονολογίαν, οὔτε τὰ βουνὰ τοῦ Σουλίου ἀπηνητήσαμεν πούποτε· στερημένοι λοιπὸν γεωγραφικῶν καὶ ἱστο-

ρικῶν ἀποδείξεων, ἠναγκάσθημεν νὰ καταφύγωμεν εἰς τὰς ὀπωσοῦν ἀκριβεστέρως ἐξετάσεις τῶν πρεσβυτέρων καὶ νοσημονεστέρων κατοίκων τοῦ Σουλίου, ὅπως διηγηθῶσιν ἡμῖν ὅσα κατὰ παράδοσιν ἐνεθυμοῦντο ἀπὸ τῶν προγενεστέρων.» κτλ. κτλ. Οὗτοι λοιπὸν διηγήθησαν τῷ κ. Περραιβῷ, ὅτι τὸ περιφημον καταστάν βραδύτερον Σούλιον ἦν πρότερον θέσις τραχεῖα, δύσβατος καὶ ἀγρία· συνηκίσθησαν δ' ἐν πρώτοις αὐτόθι αἰπόλοι τινὲς καὶ ἄλλοι ἀνεζάρτητοι ἄνδρες ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὅτι ὠνομάσθη Σούλιον ἐκ τινος φονευθέντος ἐκεῖσε Τουρκαλιδανῶ, ὅστις ἐλέγετο Σούλιος, καὶ ἐκ τούτου προήχθη ἡ ὀνομασία εἰς τὸν τόπον κτλ. κτλ. Ἡ παράδοσις αὕτη βασιανίζομένη γίνεται παραδεκτὴ εἰς ἑλλειψιν πάσης ἄλλης, ἀλλ' ἐπιδέχεται καὶ διαφιλονείκησιν, καὶ μάλιστα σοβαρὰν, ὡς λέγει καὶ ὁ ἴδιος Περραιβός ἐν σελ. 3 ὡς ἔπεται·

« Ὅσον αἱ ἐρευναι τῶν ἀρχαίων καὶ μεταγενεστέρων γεωγράφων καὶ ἱστορικῶν Ἑλλήνων καὶ ἀλλοεθνῶν, τόσοσιν καὶ αἱ προφορικαὶ πληροφορίαι τῶν αὐτοχθόνων γερόντων περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ Σουλίου, ἀπῆντησαν μετὰ τὴν πρώτην ἔκδοσιν μικροῦ μέρους τῆς ἱστορίας (ἐννοεῖ τὴν κατὰ τὸ 1815 ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τούτου) σοβαρὰν διαφιλονείκησιν.» κτλ. Καὶ τῷ ὄντι ἐπιδέχεται ἀντιρρήσεις σπουδαίας ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος παράδοσις,

κείται ἡ Στουγαραία περιοχή, ἐφ' ἣ ἦν εὐκολω-
τάτη ἡ διὰ τοῦ λιμένος τοῦ Βουθρωτοῦ, ἐγγυτάτου
τῆ Κερκύρα ὄντος, ἀνάβασις τοῦ Ὀδυσσεύς πρὸς τὸν
Δωδωναίον Δία, ὡς καὶ ἡ διὰ τὴν Ἰθάκην ἀναχώ-
ρησις αὐτοῦ ἡ ἀμφαδὸν, ἡ κρυφαδὸν ὁ δὲ Στράβων
λέγων «διὰ τὸ παρὰ τούτοις εἶναι τὸ ἐν Δωδώνῃ Μαν-
τειον παλαιόν τε» κτλ. ἔνοιαν ἔχει οὐκ ἐν Μολοσσοῖς
εἶναι τὸ Μαντεῖον, ἀλλὰ παρὰ τούτοις ἦτοι πλησίον
τούτων, ἐν τοῖς μεθωρίοις, δι' ὧν διεκρίνατο ἡ τε Μο-
λοσσία καὶ Θεσπρωτία, ὧν ἐν μέσῳ ἔκειτο ἡ ἱερὰ
περιοχὴ τῆς Δωδώνης, ὅπου τὸ παλαιὸν καὶ ὀνο-
μαστόν, ὡς λέγει ὁ Στράβων, μαντεῖον βραδυτέρον
δὲ, διὰ τὴν ἐπικράτησιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν Μολοσ-
σῶν, ἐλέγετο Μολοσσικὸν τοῦτο, ὡς λέγουσι τινες,
καθὼς πάλιν διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Θεσπρωτῶν,
ἐλέγετο ἐν Θεσπρωτίᾳ εἶναι ἐπομένως Θεσπρωτικόν
ἀλλ' ἀληθῶς οὐτ' ἐν Θεσπρωτίᾳ αὐτῇ, οὐτ' ἐν Μο-
λοσσίδι ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἐν χώρᾳ μεσαζούσῃ ἀμφοῖν
τούτοις, εἴτ' οὖν τῇ ἱερᾷ περιφερείᾳ τοῦ Πελάκου
Διὸς τῆς Δωδώνης καὶ ἐνεκα τῆς διαμεσότητος ταύ-
της ποτὲ μὲν λέγεται παρὰ τινῶν συγγραφέων ἐν
Μολοσσίδι ὑπάρχον, ποτὲ δ' ἐξ ἄλλων ἐν Θεσπρω-
τίᾳ, καὶ ἐπομένως ἐπέρχεται ἡ σύγχυσις περὶ τῆς
θέσεως τῆς Δωδώνης καὶ τοῦ Μαντείου, ὥστε δὲν
δύναται τις νὰ λάβῃ εὐκρινῆ καὶ καθαρὰν ἰδέαν
περὶ αὐτοῦ ἀκριβῶς ποῦ κεῖται, ἐν Θεσπρωτίᾳ ἢ ἐν
Μολοσσίδι. Τοιαύτην λοιπὸν ἀμφιταλάντευσιν ὅπως
ἄρῃμεν, δέον νὰ παραδεχθῶμεν τὸ διάμεσον τῆς ὑ-
πάρξεως τῆς ἱερᾶς Δωδωναίας περιφερείας, καὶ οὐ-
τως αἰρεται συνάμα καὶ πᾶσα σύγχυσις τῶν συγ-
γραφέων καὶ διαφωτίζεται ἀρκετὰ τὸ ζήτημα. Τοι-
αύτην δὲ ἱερὰν χώραν παραδεχόμεθα ἡμεῖς τὴν πε-
ριοχὴν τῆς Στουγάρης, ὡς κειμένην μεταξὺ Θεσ-
πρωτίας ἐξ ἐνός καὶ Μολοσσίδος ἐκ τοῦ ἄλλου, καὶ
ἔχουσαν καὶ τὸ ὄρος Τόμαρον, εἰς οὗ τὰς ὑπώρειας
ἔκειτο ἡ Δωδώνη. Πλεῖστα δὲ ὅσα ἀρχαῖα εἰρε-
πία ἀπαντῶνται ἐν αὐτῇ, καὶ μάλιστα τῶν Ἑλ-
λῶν, Σελλῶν καὶ Ἑλλάσων, ὧν ἀνεκάλυψα τὰς
θέσεις, ἐπιμνηστευόμενος ἐκ τε τῶν εἰρεπίων, ἐκ
τε τῶν εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ διασθεσιῶν ὀ-
νομασιῶν, καὶ ἐκ τοῦ ἐνταῦθα συμβιβασμοῦ τῶν
παραστάσεων, ἐκθέσεων καὶ γνωμῶν τῶν τε Ἑλλή-
νων καὶ Λατίνων Συγγραφέων, ἐπιλυομένου ἐνταῦθα
ἀρμοδιώτατα τοῦ πολυκρότου τούτου ζητήματος
καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, ὑπ' αἷς δυνατὸν ἵνα θεωρη-
θῇ (α). Ἄρα οἱ Σελλοὶ τοῦ Ὀμήρου οὐκ ἦσαν ἐν τῷ
σημερινῷ Σουλίῳ οἱ Σουλιωταί, ὡς ἐδόξαζεν ὁ πε-
ριηγητὴς Ἄγγλος ἀλλ' εἰς τὰ «Σελλὰ», ἃ τινεσ κεί-
νται εἰς τὰς Β. πλευρὰς τῆς Στουγάρης παρὰ τῇ

(α) Ταῦτα διαπραγματεύθη ἐν ἐκτάσει ἐν ταῖς πύρσις ἐν
Πάτραις ἐκδοθείσας Κριτικαῖς ἐπιστάσεσι.

ἐπαρχίᾳ Ἀργυροκάστρου (Δρυοπίδι, τμήματι τῆς
Μολοσσίας), καὶ ὧν οἱ ἀνυπόποδες καὶ χαμαιεῦνας
κληρικὸν διεστέον τὰ τοῦ Μαντείου μετὰ τῶν λοι-
πῶν, ὡς γνωστόν. Περὶ τῆς θέσεως τῶν Ἑλλῶν καὶ
Ἑλλόπων ἴδε Κριτικ. Ἐπιστάσις ἐν Πάτραις ἐκδοθεί-
σας σελ. 49 — 87. 88. — 89. Ἐπειδὴ τὰ στενὰ
ὄρια τῆς διατριβῆς ταύτης, καθὼς ἄλλον σκοπὸν ἐχού-
σης, δὲν ἐπιτρέπουσι περισσοτέραν ἐκτασιν ἐπὶ τοῦ
ζητήματος τούτου, ἐπιφυλασσόμεθα ὅπως ἴδῃ περὶ
τούτου γράψαντες ἐκθέσωμεν τὰ δέοντα.

Ἴδωμεν ἤδη καὶ ὅσα ὁ Κ. Περρραϊὸς εἶπε τῷ Ἄγ-
γλω περὶ τοῦ Σολλίου, ὑπερ ἀνεκρέσει ὁ Θεουκιδίδης,
καὶ ὅπερ ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς ἐνόμιζεν εἶναι ταῦτα
τῷ σημερινῷ Σουλίῳ. Ἀλλὰ τὸ μὲν Σόλλιον τοῦ
Θουκιδίδου ἦν παραθαλάσσιον καὶ λιμὴν, ὅπου προσ-
ωρμίσθη ὁ Δημοσθένης ἀπάρως ἐκ Λευκάδος, ἐν ᾧ
τὸ σημερινὸν Σούλι κεῖται εἰς τὴν μεσόγειον ἐπὶ τοῦ
ὄρους, ἀπέχον τῆς θαλάσσης ὑπερ τὰς ἐξ ὥρας κατ'
εὐθεῖαν γραμμὴν, οὕτε λιμένα ἄλλον ἔχει πλησιέ-
στερον ἐκτὸς τῆς λεγομένης «Σπ. Λάντας». Ἄλλως
δ' ὁ Δημοσθένης σκοπὸν οὐκ εἶχεν ἵνα παραπλεύσῃ
τὰς ἀκτὰς τῆς Ἠπείρου ληΐζων τὰ παράλια αὐτῆς,
ἀλλὰ πρὸς τὰ Ν. Α. τῆς Λευκάδος ἐκπλέων διευθύ-
νετο πρὸς τὰ παράλια τῆς Αἰτωλο-Ἀκαρνανίας, ὡς
ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐπομένου χωρίου τοῦ Θεουκιδίδου,
ὅπερ ἀνέγνωσε τῷ Ἄγγλω ὁ κ. Περρραϊὸς: «Κοινώ-
σας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνανῶσιν, ὡς οὐ προσε-
δέξαντο διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐ-
τὸς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ Κεφαλλῆσι καὶ Μεσσηνίοις,
καὶ Ζακυνθίοις καὶ Ἀθηναίων τριακοσίοις, τοῖς ἐπι-
βάταις τῶν σφετέρων ναῶν (αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα
τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες) ἐστράτευσεν ἐπ'
Αἰτωλοῦς ὠρμάτο δ' ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος οἱ
ὄδε Ὀζόλαι οὗτοι Λοκροὶς ζύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει
αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις εἰς
τὴν μεσόγειον.» Ἐξηγουντες λοιπὸν τὴν ἔνοιαν
τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἐρευνῶντες τὸν σκοπὸν τῆς ἀπὸ
Λευκάδος ἀποπλεύσεως τοῦ Δημοσθένους πρὸς τὰ
παράλια τῆς Αἰτωλο-Ἀκαρνανίας, ὅπως ἐπιτεθῆ
κατὰ τῶν μεσογειοτέρων, πιθανὴν εὐρίσκομεν καὶ
τὴν κατὰ τὰ παράλια ταῦτα ὑπαρξίν τοῦ Σολλίου,
ᾧ παρέπλευσεν ὁ βῆθεις στρατηγός ὅθεν ἵνα εἰς-
βάλλῃ ὁ Δημοσθένης εἰς τὰς βῆθεις ἐπαρχίας, δὲν
εἶχε, νομίζομεν, ἄλλο καταλληλότερον μέρος ἵνα
κάμῃ τὴν ἀπόβασιν, εἰμὴ εἰσελθὼν εἰς τὸν Κορινθια-
κὸν κόλπον ἀποβιβασθῇ εἰς τὰ παράλια τῶν Λοκρῶν,
πλησίον τῆς Ναυπάκτου ἴσως, ὅπου φυσικῶ τῷ λό-
γῳ πιθανὸν νὰ ὑπῆρχε καὶ τὸ Σόλλιον. Ἐντεῦθεν
δ' ἐνωθεὶς μετὰ τῶν συμμάχων Λοκρῶν ἐμελλεν ἵνα
ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Αἰτωλῶν, ὡς ἡ συνέχεια τῆς
ἱστορίας διαλαμβάνει. Ἐντεῦθεν ἀπέχει τὸ σημερι-
νὸν Σούλιον ὑπερ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, καὶ τὸ μὲν

ὑπάρχει ἐν Ἠπείρῳ, τὸ δὲ Σόλλιον τοῦ Θεουκιδίδου
ἐν ταῖς παραλίαις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὥστε φα-
νερὸν ἤδη γίνεται παντὶ, ὡς καὶ τῷ Ἄγγλῳ ἐκείνῳ,
ὅτι ἀλλαχοῦ μὲν ἦσαν οἱ καθ' Ὀμηρον Σελλοὶ, ἀλ-
λαχοῦ δὲ τὸ Σόλλιον τοῦ Θεουκιδίδου, καὶ ἀλλαχοῦ
τὸ ἡμέτερον Σούλι. Καὶ οἱ μὲν Σελλοὶ, ὡς εἶπομεν,
ἐν τῇ Ἠπείρῳ παρὰ τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀργυροκάστρου, τὸ
δὲ Σόλλιον ἐν ταῖς παραλίαις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος
ἦν, καὶ τὸ ἠρωϊκὸν Σούλι ἐν τοῖς μεσογειοτέροις τῆς
Ἠπείρου ὑπάρχει, παρὰ ταῖς ἐπαρχίας Παρραμυθίας
καὶ Ἰωαννίνων.

Οὐδὲ τὸ ἀρχαῖον ἐθνάριον τῆς Ἠπείρου, τοὺς Σουλ-
λίους, ἐνταῦθα ὑποθετόν, καθότι οὗτοι ἦσαν ἐν τῇ
περιφερείᾳ τῆς Χονίας διατελοῦντες ὑπὸ τὴν ἐπ' ἄ-
ρῃ τῶν Χονίων. Τὸ δ' ἡμέτερον Σούλιον εὐρίσκε-
ται πλησίον τῆς Θεσπρωτίας καὶ κατοικήθη κατὰ
τὴν παράδοσιν μας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς πιθανῶς ἐκείνης,
καθ' ἣν οἱ μωαμμεθανοὶ ἐξηπλοῦντο ἐν τῇ Ἠπείρῳ
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περιφήμου Σκεντέρμπεη, καὶ
καθ' ἣν ἐξεπατριώθησαν οἱ ἡμέτεροι Σουλανιωταί,
ὡς εἶδομεν. Τὴν παράδοσιν ταύτην, τὴν ὑπαρξίν
τῶν εἰρεπίων τῶν Σουλανῶν, τὴν ὑπαρξίν τῆς ὀνο-
μασίας «Σουλανῶν» εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ τῶν
μερῶν ἡμῶν, ἢ ἐπὶ τῷ Διαγωνισμῷ τῷ Ἠπειρωτικῷ
παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλο-
λογικοῦ Συλλόγου ἐκλεχθεῖσα ἐπιτροπὴ ἀγνοεῖται
διὰ τὴν ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἐμὸν ὑπερβολικὸν πατριωτι-
σμὸν ἐν τῇ κατὰ 1865 ἐκθέσει αὐτῆς. Παρακαλοῦνται
ὅμως τὰ μέλη αὐτῆς ὅπως ἐπισκεφθῶσι τὰ «Σου-
λανῶν» ἰδῶσιν ἰδίους ὀφθαλμοῖς τὰ εἰρεπία αὐτῶν,
μάθωσι τὴν παράδοσιν καὶ ἀκούσωσιν ἰδίους ὡσεὶ τοῦ
ὀνόματος Σουλανῶν, καὶ τότε δὴ τότε σὺν τῷ πα-
τριωτισμῷ μου καθαρὰ θέλουσι διῶδει καὶ τὸν ἀ-
κριβῆν περὶ τὴν ἐπιστήμην ζῆλόν μου. Τὸ ὄνομα
«Σούλι» ἀπαντᾶται καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς
χρόνους ἀπ' αὐτῆς τῆς 16' ἑκατονταετηρίδος εἰς τὴν
Ἀττικὴν, παρὰ τὸν Μαραθῶνα, ὑπῆρχε, ὑπάρχει δὲ
καὶ σήμερον ἐτι χωρίον «Σούλι», καλούμενον, ἐν ᾧ
ὁ Δεσπότης τῶν Σαλώνων Θωμᾶς ὁ Γ' κατὰ τὸ χρο-
νικὸν τοῦ Μωρέως ὑπὸ Buchon, ἔλαβε γενεαλογι-
κὴν κατοχὴν (ἴδε χρονον. Γαλαξιδίου ὑπὸ Σάβα σελ.
69) κτλ.

Τὸ δ' ὄνομα «Σούλι» προήχθη ἴσως ἐκ τοῦ Sola
Sula, Sole, κατὰ τὰς διαφορὰς δηλαδὴ μετατρο-
πὰς, αἷ ἐλάβανον τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς βραβείοις
καιροῖς τοῦ μεσαίωνα, ὅπως καὶ τὰ ἡμέτερα Σου-
λανῶν ἴσως ἐκ τοῦ Sula προσθήκη τοῦ na παρήχθη-
σαν ἄρα ὅλας ἀπαράδεκτον τοῦ λοιποῦ ὅτι ἐνεκα
φόνου παρήχθη τὸ ὄνομα Σούλι. Διὰ τί ὅμως ὀνο-
μάσθη «Σούλι» τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Ἠπείρου καὶ
παρὰ τίνος καὶ πότε, ἀκριβῶς προσδιορισμένον δὲν
ὑπάρχει ἀλλ' αἰ ἀγαθὴ τύχη ἀπὸ τίνος ἐπιτυχῶς ἀρ-

ζάμενοι ἐρευνᾶν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν μεταίωνα ἴσως
διαλευκάνωσι καὶ τὰ περὶ τούτου.

Ἐγγραφον Ἀθήνησι 1867 κατὰ μῆνα Ἰούλιον.

Α. ΠΕΤΡΙΑΝΗΣ.

Ο ΣΧΕΔΙΟΓΡΑΦΟΣ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. ἴδε φυλ. 419.)

Ἡ Διαθήκη.

Τέλος ἔφθασε καὶ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ δη-
μοσιευθῇ ἡ διαθήκη διὰ τοῦτο ἐπορεύοντο κατ' αὐ-
τὴν οἱ κληρονόμοι εἰς τὸ δικαστήριον.

Ὁ ὑποδηματοποιὸς Μαστρολευθέρης Χούντας ἦτο
ὁ πρῶτος, ὅστις λίαν πρῶτ' ἐξυπνήσας ἐβάδιζε τὴν
πρὸς τὸ δικαστήριον φέρουσαν ὁδόν. Πρὸ μιᾶς ὥρας
δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ πλέον εἰς τὴν οἰκίαν. Τὴν
παρελθούσαν νύκτα εἶχεν ἐνυπνιασθῆ ὁ ἄθλιος ὅτι
διερχόμενος δάσος τι ἀπῆντησε γάταν ὠραιότατην,
ποικιλόδερμον καὶ παχέϊαν. Ὁ Μαστρολευθέρης ἐνό-
μισεν ὅτι τὸ δῆμα τῆς ἦτο πολύτιμον, διὰ τοῦτο
ἐπροσπάθει νὰ τὴν συλλάβῃ. Ἐτρέχε λοιπὸν ἀπὸ θά-
μου εἰς θάμον, καὶ ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον ἐν
τούτοις εἰς μάτην, ἐπειδὴ τὸ εὐκίνητον ζῶον πάν-
τοτε ὑπεξέφευγε. Περιβλέψας τέλος εἶδεν ὅτι εἶχεν
ἀποπλανηθῆ, καὶ δὲν ἠδύνατο μ' ὅλας τὰς προσπα-
θείας νὰ εὕρῃ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν του φέρουσαν ὁδόν
μ' ὅλα ταῦτα κατῶρθωσε νὰ ἴδῃ μακρόθεν τὸ ἐργα-
στήριόν του, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ εὐρίσκετο ἡ γάτα ἐξη-
πλωμένη μ' ὅλην τὴν ἀνεσιν ἐπὶ σωροῦ τινος πα-
λαιῶν ὑποδημάτων.

Ἄν καλῶς ἐβλεπεν ἡ γάτα ἐκράτει τότε διὰ τῶν
ποδῶν καὶ ὀδόντων τῆς ἀνθρώπινον κεφαλὴν, ἥτις
εἶχε τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου τοῦ Φιλοθέου,
ὅστις ἐφαίνετο ὅτι περιγελά αὐτὸν περιφρονητικῶς.

Κατ' ἀρχὰς τὸ ἐνύπνιον δυσηρέστησε τὸν Μαστρο-
λευθέρην αἴφνης ὅμως ἐσυλλογίσθη τὸν ἀνειρακίτην
του εὐθὺς λοιπὸν ἤρπασεν αὐτὸν κείμενον ὑπὸ τὸ
προσεφάλιόν του — ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦτο ἔθετεν ἐκά-
στην νύκτα τὸν πολύτιμόν του τοῦτον θησαυρὸν —
ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης, ἤναψε φῶς καὶ ἀνεζήτησε,
ἀνεζήτησε δάσος ἀποπλάνησις καὶ ἐργαστήριον, ἄ-
παντα ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς τοὺς ἀριθμοὺς 60. 45.
25 καὶ 70, ἐπρόσθεσεν ὅλους αὐτοὺς καὶ εὗρε τὸ
ἄθροισμα 200, ἀνεζήτησε περαιτέρω καὶ ἀνέγνω-
σεν ὅταν ἐκ τεσσάρων ἀριθμῶν τοῦ ἐνυπνίου ἀπο-
τελεθῆται τὸ ἄθροισμα 200 — ἐνταῦθα δὲ ἦτο ἀ-
ποτετυπωμένον μέλαν ἐπὶ λευκοῦ — τοῦτο εἶναι

σταυρός ἐκ ρόδων, σημεῖον εὐτυχίας· οἱ τέσσαρες οὗτοι ἀριθμοὶ κερδαίνουσιν ἀναμφιβόλως.

Εὐγε! ἀνεβόησε πλήρης χαρᾶς ὁ Μαστρολευθέρης. Τώρα τὴν ἔχω καλά. Ἄμα λάβω τὴν κληρονομίαν εὐθὺς θὰ ἀγοράσω καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ λαχείου 60, 45, 25 καὶ 70· ἐκτὸς δὲ τούτου θὰ ἀγοράσω καὶ ἕκ τινος τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λαχείων τὸν ἀριθμὸν 200, τότε δὲ ἂν θέλῃ ὁ Θεός, θὰ κερδήσω ὅσα θέλω. Ἐκ δὲ τῆς ὑπερβολικῆς του χαρᾶς, τῆς προελθούσης παραδόξως ἀπὸ τὸ ψευδὲς τοῦτο φάσμα, οἱ ἀπονεναρκαμένοι γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ του ἀπεστέρβωθησαν ἐντελῶς.

Ἐνεδύθη λοιπὸν εὐθὺς τάχιστα, ἀναλογιζόμενος πάντοτε πόσα ἔχει διαθέσει ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ πλούσιος Μπαρμπάκαμπούρης, ἐπειδὴ μὲ τούτον τὸν τίτλον ἐτίμα πάντοτε αὐτὸς τε καὶ ἡ οἰκογένειά του τὸν ἀποθανόντα. Δέκα χιλιάδες τάλληρα τοῦλάχιστον θὰ κληρονομήσω ἔλεγε· καὶ ἐπειδὴ ὅσα εἶπε χθὲς εἰς τὸν Δαμιανὸν περὶ τῆς κληρονομίας δὲν τὰ εἶπε μετὰ σπουδαιότητος, ἐνδομύχως ἐπίστευεν ὅτι ἡ κληρονομία θὰ ἦτο πολὺ μεγαλειτέρα ἀκόμη.

Καὶ ὁ Δαμιανὸς δὲ ἦτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς τὸ δικαστήριον. Ἄν ἦτο δυνατόν, σήμερον ἐφαίνετο ἀκόμη ἀθλιέστερος ἀφ' ὅ,τι ἦτο χθὲς, ἐπειδὴ διήλθεν ἄυπνος ὄλην τὴν νύκτα. Ἐν τῇ πεποιθήσει δὲ ὅτι θὰ κληρονομήσῃ πέντε ὡς ἕξ χιλιάδας δραχμῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἠσυχάσῃ. Εὐρίσκετο εἰς τὴν μεγαλειτέραν στενοχωρίαν ἀναλογιζόμενος ποῖον τῶν σχεδίων του ἦτο συμφερότερον νὰ πραγματοποιήσῃ· τὴν ἐφημερίδα, ἢ τὴν κεντρικὴν τοῦ κόσμου τράπεζαν, ἢ τὸ ἐνεχειριστήριον δι' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, ἢ τὸ λαχεῖον διὰ τὰς γυναῖκας, ἢ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν κυλιόμενος ἄυπνος ἐν τῇ κλίνῃ του, « δὲν εἶναι συμφερότερον διὰ τὴν ἀνθρωπότητα νὰ συστήσω ἐν γενικὸν δι' αὐτὴν φρενοκομεῖον μὲ μερίδας; » Εἶναι ἐνδεχόμενον πᾶς ἄνθρωπος νὰ πάθῃ τὰς φρένας του, διὰ τοῦτο ἕκαστος ἔχει συμφέρον ἀπὸ τὴν σύστασιν ἐνός τοιούτου φιλανθρωπικωτάτου καταστήματος, καὶ εἶμαι βεβαιότατος ὅτι θὰ τὴν ὑποστηρίξῃ. Πέντε μέγισταί πτέρυγες θὰ ἀποτελέσωσι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἐκάστη δὲ τούτων θὰ χρησιμεύῃ δι' ἕνα ἕκαστον μέρος τοῦ κόσμου. Τὸ κέντρον τοῦ οἰκοδομήματος θὰ ἀνήκῃ ἀποκλειστικῶς εἰς ἐμὲ, ὡς τὸν γενικὸν τοῦ καταστήματος διευθυντήν. Εἰς ἐκάστην πτέρυγα θὰ ὑπάρχῃ ἕν θεάτρον, μία αἴθουσα διὰ τὰς μουσικὰς συμφωνίας, ἕν σχολεῖον τῆς ἱππασίας, καὶ, ὅπου εἶναι καὶ φυσικώτατον, δι' ἕκαστον θρησκευμα ἀνά μία ἐκκλησία. Τοιοῦτοτρόπως διήλθεν ἡ νύξ σχεδὸν ὀλόκληρος μερικοῦ ἢ κεφαλῆ τοῦ Δαμιανοῦ ἐσκοτίσθη ἐντελῶς, καὶ οὕτως ἠδυνήθη νὰ ἀποκοιμηθῇ βραχύτατον καὶ πυρετώδη ὕπνον.

Εἰς ὄλωσ διάφορον θέσιν εὐρίσκοντο οἱ δύο ἄλλοι κληρονόμοι. Ἀφοῦ ἡ γραῖα θεία ἐκοιμήθη ἠσύχως, ἐγεγρηθεῖσα ἔκαμε τὴν συνήθη αὐτῇ ἐωθινὴν προσευχὴν τῆς ἀτάραχος δὲ καὶ φιλόφρων παρετήρει τὸν ὥρατον καὶ γαλήνιον οὐρανὸν, δοξολογοῦσα τὰς ἐν αὐτῷ δυνάμεις, διὰ τῶν ὁποίων ἠλπίζε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διακοσίας δραχμᾶς, διὰ νὰ δυνηθῇ δι' αὐτῶν νὰ ἀπολαύσῃ ἡσυχώτερον μέλλον.

Ὁ ἀχνίζων καφὲς, τὸν ὁποῖον ἔβρασεν ἡ μικρά, καὶ ὅστις ἦτο ἡ μόνη τῆς ἀναψυχῆ, τῇ ἐφάνη νοστιμώτατος. Ὁ δὲ τοῦ ἀνεωχθέντος παραθύρου εἰσπνεύσας καὶ πληρώσας τὸ δωμάτιον πρωϊνὸς ἀήρ, ἤρχισε νὰ ζωογονῇ τὰς δυνάμεις τῆς. Πρὶν ἢ πορευθῆ δὲ εἰς τὸ ὄχληρὸν δι' αὐτὴν δικαστήριον, ἠθέλησε νὰ ἀναπνεύσῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὸν καθαρὸν τῆς πρωϊᾶς ἀέρα, διὰ τοῦτο ἐξῆλθεν ὀλίγον στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς μικρᾶς. Πόσον δὲ θελακτικῆ εἶναι ἡ ἐξοχὴ καὶ ἡ θέα τῶν μερῶν ἐκείνων, τοῦτο δύνανται νὰ ἐνοήσωσι μόνον οἱ ἐπισκεφθέντες τοιοῦτους τόπους. Ἀφ' ἐνὸς ἐλκῦει τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ θεατοῦ ὁ μεγαλοπρεπὴς βέων Σύθας, ἀφ' ἑτέρου ἡ ὠραία καὶ κατὰφυτος κοιλάς· ἀφ' ἐνὸς ἡ ὠραία θάλασσα τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ μεγαλοπρεπὴς Παρνασσὸς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Στερεῆς ὄρη· εἰς ὁποιοὶδήποτε μέρος τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἂν στρέψῃ τὰ βλέμματά του καὶ ὁ ἀπλούστερος θεατῆς θὰ ἀνεύρῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐνταῦθα φύσεως. Ἡ γραῖα μόλις κατάρθωσε νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς ὠραίας ταύτης φύσεως· βεβαίως δὲ θὰ ἐλησμονεῖ τὸ δικαστήριον, ἂν δὲν τὸ ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτὴν ἡ ἐγγονὴ τῆς, ἧτις τὴν ἐβίασε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Φιλόθεος καὶ σήμερον ἦτο ὁ αὐτὸς καθὼς καὶ πάντοτε. Εἰσελθὼν εἰς τὸ δικαστήριον ἐχαίρεται πάντας φιλοφρόνως καὶ εὐμενῶς. Ὡς ἐμφρων ὅμως, ὅστις ἐγνώριζε τὸν κόσμον καὶ τὴν ἀξίαν τῶν χρημάτων, εὐρίσκετο εἰς ἐσωτερικὴν συγκίνησιν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Ἦτο μὲν ἀρκετὰ πλούσιος ὥστε δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῆς κληρονομίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐλάμβανέ τι ἐκ ταύτης, ἐγνώριζε πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ διαθέσῃ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὁμοίων του.

Ἐπὶ τέλους ἡ ὑπόθεσις ἔλαβε τὴν τακτικὴν αὐτῆς καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου διαγραφομένην πορείαν. Ἄπαντες οἱ κληρονόμοι ἐπαρουσίασαν ἐπίσημα ἀποδεικτικὰ τῆς ταυτότητός των καὶ τῶν ἀξιώσεών των. Οὕτω δὲ ἤρχισεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς διαθήκης.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Μαστρολευθέρη ἀνεπίδησαν ἐκ τῶν κοιλωμάτων των· αἱ ὀφρὺς ἀνῆλθον μέχρι τοῦ μετώπου· τὸ κάτισχνον ὡς κάλαμος σῶμά του ἔτρεμεν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, ὅπως τρέμωσι τὰ φύλλα τῶν δένδρων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Ὁ Σχεδιογράφος ἀπ' ἐναγτίως ἴστατο ὄρθιος, ἐλκύνων διὰ τῶν χαρα-

κτῆρων τοῦ προσώπου του ὅτι εὐρίσκετο βεβουμισμένος εἰς σπουδαίους συλλογισμούς· τὸν μακρὸν ὀστεοειδῆ λιχνὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐκράτει, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τῆς ὄχι ὀλιγώτερον μακρᾶς καὶ ἰσχυρῆς ρινὸς του· διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἐταμβάκιζε μ' ὄλην τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Ἡ γραῖα θεία ἐκάθητο ἐπὶ τινος καθίσματος μετὰ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας, καὶ ἐκπεπληγμένη διὰ τὰς ἀγνώστους εἰς αὐτὴν τέως ἐθιμοταξίαις τοῦ δικαστηρίου. Πλησίον τῆς ἴστατο ἡ μικρὰ ἐγγονὴ τῆς μετ' ἀνοιχτὸν στόμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο οἱ ὡς στίλβων ἐλέφας λευκοὶ καὶ ὠραῖοι ὀδόντες τῆς.

Ὁ Φιλοθέου ἐκάθητο ἀπέναντί τῆς, καὶ ἠεροᾶτο τῆς ἀναγνώσεως μειδιῶν. Καὶ ἔπρεπέ τις νὰ μειδιᾷ, ἐπειδὴ ἡ διαθήκη ἦτο καθ' ὄλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως διαθήκη παραδόξου ἀνθρώπου.

Κύριον καὶ καθολικὸν κληρονόμον του καθίστα ὁ ἀποθανὼν τὸν ἔμπορον Φιλοθέου· μετ' αὐτὸν εἶποντο οἱ δευτερεύοντες.

Δέκα καὶ τέσσαρας χιλιάδας ταλήρων διέθετεν ὑπὲρ τῆς κοινότητος, ἧτις ὅμως ὄφειλε τοὺς τόκους τῶν χρημάτων τούτων νὰ διανέμῃ κατ' ἔτος εἰς τοὺς τρεῖς κυφοὺς, τοὺς γεννηθέντας ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ νομοῦ ἐκείνου, καὶ ἔχοντας τὴν μεγαλύτεραν καμπούραν. Πρὸς ἐκλογὴν τούτων διέταττε νὰ συστηθῇ ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Νομάρχου, τοῦ Νομοϊατροῦ καὶ ἐπτὰ κυφῶν. Οἱ ἐκλεχθησόμενοι ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ἠλικίαν ἀνωτέραν τῶν εἰκοσιν ἑτῶν. Αἱ γυναῖκες ἀπεκλείοντο τῆς ἐκλογῆς. Οἱ ἄπαξ ἐκλεχθέντες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐὰν δὲν ἐπαρουσιάζοντο ἄλλοι ὑπερβαίνοντες κατὰ τὸ μέγεθος τῆς καμπούρας.

Ὅταν ἀνεγινώσκετο τὸ μέρος τοῦτο τῆς διαθήκης ἐπῆλθεν εἰς τὸν Δαμιανὸν ἡ ἰδέα νὰ σχηματίσῃ κερδοσκοπικὴν ἐταιρίαν, ἧτις νὰ συναθροίσῃ ὅλους τοῦ κόσμου τοὺς κυφοὺς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, μετ' αὐτῶν δὲ, ὡς μετὰ θηριοτροφείου, νὰ περιέρχεται τὰς διαφόρους πόλεις διὰ τὰ ἐπιδεικνύη αὐτοῦς. Συγχρόνως ἔλεγεν ὅτι δύναται τις, συνδέων τοὺς κυφοὺς τούτους διὰ τοῦ γάμου, νὰ ἀναδείξῃ ἀληθῆ καὶ παραδειγματικὴν φυλὴν τερατωδῶν κυφῶν.

Τὴν περὶ τοῦ σχεδίου τούτου σκέψιν ἀνέβαλεν, ἐπειδὴ ἐξηκολούθει ἡ ἀνάγνωσις τῆς διαθήκης.

Τὸν ἐν Τρικκάλοις οἶκόν του κατέλειπεν ὁ ἀποθανὼν εἰς τὴν πόλιν, ἧτις ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν εἰς ὁποιοὶδήποτε κοινωφελῆ σκοπὸν ἤθελε. Τὴν ἐπομένην ὅμως ὑποχρέωσιν ὄφειλε νὰ διατηρήσῃ. Ἐπὶ δέκα ἔτη νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς κανένα νὰ εἰσελθῇ ἐντὸς τῶν δωματίων, εἰς τὰ ὁποῖα πρὸ εἰκοσιν ἑτῶν κατόκει αὐτὸς ὁ ἴδιος· συνάμα δὲ διέ-

ταττε νὰ μένωσιν αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα ἐντετοιχισμένα ὅπως εἶχον· παρελθούσης τῆς προθεσμίας τῶν δέκα ἐτῶν, ἠδύνατο ἡ πόλις νὰ μεταχειρισθῇ καὶ ταῦτα ὅπως ἤθελε.

Περαιτέρω ὁ διαθέτης ἐμνημόνευεν εἰς τὴν διαθήκην του ὀνομαστὶ ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶχον προσβάλει αὐτὸν ἐπαισθητῶς, προσθέτων μάλιστα καὶ τὸν τρόπον τῆς προσβολῆς. Εἰς ἕκαστον τούτων (ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ἦτο μικρὸς) ἄφινεν ἀπὸ εἴκοσι πέντε δραχμᾶς. Ὅλοι οὗτοι, ἔγραφε, δύνανται διὰ τῶν χρημάτων τούτων νὰ διασκεδάσωσι μίαν ἡμέραν, ἀφοῦ ἐλευθερώθησαν πλέον ἀπὸ τὸν κόπον νὰ ὑβρίζωσιν ἕνα ἀτυχῆ ἄνθρωπον, οἷος ἦτο ὁ διαθέτης.

Τὰ χρήματα ὅσα δὲν ἤθελον λάβει οἱ ὑβρισταὶ οὗτοι διέθετεν ὁ ἀποθανὼν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τοῦ τόπου. Ὅλα τὰ ἄλλα του κτήματα, αἱ σταφιδάμπελοι καὶ ἄμπελοι, οἱ ἐλαιῶνες καὶ αἱ γαῖαι, ἐν γενεῖ ὅλα τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα, τὰ ἐν ταῖς ἀποθήκαις καὶ τοῖς κιβωτίοις καθὼς καὶ τὰ μετρητὰ ἀνήκον εἰς τὸν Φιλοθέου. Ἐκατὸν τάλληρα ἐκ τούτων ὄφειλεν οὗτος νὰ δώσῃ εἰς τινὰ γραῖαν ἐκ Καλαβρυτῶν θεῖαν.

Περὶ τοῦ Μαστρολευθέρη καὶ τοῦ Δαμιανοῦ οὐδὲ ἐγίνετο κἄν λόγος.

Ἡ ἀνάγνωσις τῆς διαθήκης εἶχε πλέον τελειώσει . . . ἀλλὰ πῶς ἠλλοιώθη ἡ σκηνή!

Ὁ Φιλοθέου ἔμενε πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν ψυχικὴν κατάστασιν. Ὁ δὲ Δαμιανὸς καὶ ὁ Μαστρολευθέρης; Ὁ δεύτερος περιπεσὼν εἰς λειποθυμίαν ἠναγκάσθη νὰ καθίσῃ οὐδόλως διαφέρων τοῦ νεκροῦ, ἐπὶ τοῦ καθίσματος, ἐφ' οὗ μέχρι τοῦδε ἐκάθητο ἡ γραῖα θεία. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐστρέφοντο σπασμωδικῶς, αἱ χεῖρές του ἔτρεμον, τὰ ἐσωτερικά του ἔβραζον καὶ ἐταράσσοντο ἀπὸ ὀργὴν ἀκάθεκτον καὶ μανίαν. Δὲν κληρονομῶ τίποτε, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, ἐν τούτοις ἔχω ἤδη δανεισθῆ χρήματα εἰς λογαριασμὸν τῆς κληρονομίας· τί θὰ κάμω τοὺς ἀριθμοὺς μου; τί θὰ κάμω τὸν ἀριθμὸν 200 . . . ; Ἄχ! θὰ ἐγινόμεν πλούσιος ἄνθρωπος! Αἰωνίως ἀναθεματισμένος νὰ ἦνε ὁ διαβολοκαμπούρης, ἂν θέλῃ ὁ Θεός. Τί θὰ ἦνε ὁ διαβολοκαμπούρης, ἂν θέλῃ ὁ Θεός. Τί θὰ μοῦ εἶπῃ τώρα ἡ σύζυγός μου; Πῶς θὰ κατορμῶσιν νὰ πληρώσω τὰ χρήματα . . . μετ' αὐτὸν θὰ ἀγοράσω τοὺς ἀριθμοὺς 60, 45, 25 καὶ 70; Ταῦτα λέγων ἔδακνεν ἐν ἄκρῃ ἀπελπισίᾳ τοὺς ὄνυχας τῶν δακτύλων του.

Ὁ Δαμιανὸς ἴστατο ἀκόμη ἀκίνητος. Τοσοῦτῳ ἦτο συνειθισμένος ἀπὸ τὰς τοιαύτας καταδρομὰς τῆς τύχης, ὥστε ἡ τωρινὴ δὲν τὸν συνεκίνησε τόσο πολύ. Πάντοτε ἠλπίζεν ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤθελεν εὐρεθῆ καὶ δι' αὐτὸν τι, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ πραγματοποιήσῃ ἐν τοῦλάχιστον τῶν πολλῶν του σχε-

δίω. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐκληρονόμει τίποτε παρηγορεῖτο μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ Φιλοθέου θὰ ἀναλάβῃ τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς τῶν ἰδεῶν του. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐγίνετο, ἦτο πάλιν ἱκανοποιημένος τὴν πεποιθήσιν ταύτην εἶχε τοῦλάχιστον εἰς τὸ στήθος του.

Ὁ εὐτυχέστατος δὲ πάντων ἦτο ἡ γραῖα θεία.

Ἄχ! Θεέ μου, ἀνέκραζεν ἐπικνηλιμένως. Ἄχ Παναγία μου Θεοτόκε, Ἐσταυρωμένε μου, ἦκουσα καλά; Ἐκατὸν τάλληρα θὰ λάβωμεν; Αἱ καὶ τί θὰ τὰ κάμωμεν τόσα χρήματα; Ἄχ εὐτυχεῖς καιροί! Ἄν ἐλάμβανε τὰ χρήματα ταῦτα ὁ πτωχός μου Ἰωάννης βεβιαίως δὲν θὰ ἀπέθνησκεν.

Ἐκτύπα τὰς χεῖράς της ἀπὸ τὴν χαρὰν της, ἥτις ἐκ τῶν ἐνδομύχων ἀντενακλάτο καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της, ἡ ἱλαρότης τῶν ὁποίων ἐδείκνυεν ὅτι οὗτοι εὐγνωμονοῦσι θεῷ τε καὶ ἀνθρώποις.

Ὁ Φιλοθέου παρετήρει αὐτὴν μὲ τὴν μεγαλειτέραν του εὐχαρίστησιν. Τὴν φιλόανθρωπον ἀπόφασιν τοῦ νὰ βοηθήσῃ τὴν γυναῖκα ταύτην, κυρίως δὲ νὰ φροντίσῃ διὰ τοὺς ἐγγόνους της εἶχε συλλάβει πρὸ πολλοῦ. Σήμερον ὅμως ἡ γραῖα δὲν εἶχε τόσῃ ἀνάγκη τῆς προστασίας του, ἐπειδὴ ἦτο εὐτυχής, ἐνῶ ἀπέναντί του ἴσταντο δύο ὄντα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀπατήσῃ σκληρῶς ἡ τύχη. . . Τούτους νὰ διορθώσῃ, νὰ παρηγορήσῃ καὶ νὰ βοηθήσῃ ἐνόμισε καθήκον του. Διὰ τοῦτο ἐπλησίασε τὸν Δαμιανὸν καὶ τὸν Μαστρολευθέρην καὶ τοὺς παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν.

5

Οὕτως ἦτο ἐπόμενον ὅτι θὰ συμβῇ.

Ὅτε ὁ Φιλοθέου συνωδευμένος ἀπὸ τὸν Δαμιανὸν καὶ τὸν Μαστρολευθέρην ἐφθασεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, τοὺς παρεκάλεσε νὰ καθίσωσι καὶ νὰ δώσωσιν ἀρχάσιν στιγμάς τινας εἰς τοὺς λόγους του.

Πρὸ παντὸς ἄλλου διεβεβαίωσεν αὐτοὺς, ὅτι δὲν θὰ ἀναχωρήσωσι χωρὶς νὰ λάβωσι τίποτε ἐκ τῆς κληρονομίας, καὶ ὅτι κατὰ τὸ παρὸν αὐτὸς θὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀνά 300 τάλληρα. Συγχρόνως ὑπεσχέθη αὐτοῖς, ἐὰν ἀκούσωσι τὴν συμβουλήν του, καὶ ὁ μὲν παραιτήσῃ τὴν διὰ τὰ χαρτοπαίγνια μανίαν του, ὁ δὲ τὰ αἰώνια καὶ παράλογα σχέδιά του, ὅτι εἰς ἅπαντος θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν καὶ τὸ μέλλον τῶν.

Ἀμφότεροι ἐξεπλάγησαν εἰς ἄκρον ὅταν ἤκουσαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τὴν φιλόανθρωπον ταύτην πρότασιν τοῦ Φιλοθέου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ποτὲ δὲν ἐπερίμενον τοιοῦτόν τι. Ὑπεσχέθησαν λοιπὸν εἰς τὴν ἔκτακτον ταύτην χαρὰν εὐρισκόμενοι ὅτι αὐτὸς ἀπῆται καὶ ἐπεθύμει.

Ὁ Φιλοθέου ἐν τούτοις δὲν ἦτο ἄνθρωπος, ὅστις παρεδέχετο τὰ πάντα τόσον εὐκόλως. Μετὰ σπουδαιότητος καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης συστολῆς ἀπέδειξεν αὐτοῖς πόσον ἀνοήτως φέρονται, ὅτι μὲ τὴν μεγαλύτεραν ἀφροσύνην κατέστρεψαν τὴν εὐτυχίαν τῶν. Ἰπέμνησεν ὅλως ἀπροκαλύπτως εἰς τὸν Μαστρολευθέρην πόσον παρέβη τὸ πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὴν οἰκογένειάν του καθῆκον αὐτοῦ, ὅτι τὰ μετὰ πικρίας καὶ κόπων ἀποκτώμενα χρήματα σκορπίζει ἀφρόνως εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Παιραιῶς, τὰ χαρτοπαίγνια δηλ. Ἀπέδειξε τῷ Δαμιανῷ πόσον γελοῖος εἶναι σκεπτόμενος καὶ ἀναλογιζόμενος σχέδια, ἅτινα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῶσιν, ἐν ᾧ ἠδύνατο διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ δραστηριότητός του νὰ προσπορίζεται τὰ πρὸς συντήρησιν του ἀναγκαῖα ἀρκούντως. Ἀπήτησεν ἐπὶ τέλους ἀπὸ αὐτὸν νὰ μεταβάλλῃ ἀμεταθέτως τὸν βίον του.

Πραγματικῶς ἀμφότεροι ἐφαίνοντο ἀρκετὰ συγκινημένοι καὶ μεταμελημένοι. Τοῦ Μαστρολευθέρη τὸ πρόσωπον, ὡς τὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ συνειδήτος του ἐλεγχομένου κακούργου ἔστρεφε τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐκ τῶν ὁποίων κατέρρεον δάκρυα μετανόιας καὶ μεταμελείας. Διεβεβαίωσεν δὲ μὲ τὸν ἰερώτερον τρόπον ὅτι ἂν θέλῃ ὁ Θεὸς θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτὴν ἡμέραν νὰ μεταβάλλῃ τοὺς τρόπους του ὡρίσθη μάλιστα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅτι δὲν θὰ παίξῃ πλέον χαρτιά, οὔτε θὰ γράψῃ πλέον εἰς λαχεῖον.

Καὶ τοῦ Δαμιανοῦ ἡ καρδιά ἤρχισε νὰ μαλακῶνῃ ἀπὸ τοὺς καθολικοὺς τοῦ Φιλοθέου λόγους. Τὴν στενοχωρίαν του ἀπεδείκνυον καὶ αἱ κινήσεις τῶν χειρῶν του μὲ τὴν μίαν ἐδιόρθωνε τὰς χειρίδας τοῦ υποκαμίσου του καὶ τὴν ἄκρην τοῦ λαιμοδέτου του, μὲ τὴν ἄλλην ἔλαβεν ἄλλεπαλλήλους πρέζας ταμβάκου, ἔθεσε μετὰ ταῦτα τὰ δάκτυλά του ἐπὶ τῆς βίνος καὶ εἶπε μὲ ἔσωτερικὴν συγκίνησιν.

Κύριε ἐξάδελφε Φιλοθέου, τὴν στιγμὴν ταύτην μὲ ἐπῆλθε λαμπρότατόν τι σχέδιον, ὄχι, ὄχι, λαμπροτάτη τις ἰδέα. . . πόσον καλὸν θὰ ἦτο, ἐὰν ἀπεφασίζετε νὰ συστήσετε ἐν φρενοκομεῖον διὰ τοὺς ἀποπεπλανημένους νεανίας, καὶ ἐλαμβάνετε ἐμὲ ὡς τὸν πρῶτον τρόφιμόν σας.

Μ' ὄλην τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως ὁ Φιλοθέου δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα ἔπειδὴ ἐν ᾧ ὁ Δαμιανὸς μετεμελεῖτο, καὶ ὡρκίζετο μάλιστα, ὅτι θὰ παύσῃ τοῦ νὰ κάμῃ σχέδια τοῦ λοιποῦ, ἡ πρώτη του δοκιμὴ πρὸς διόρθωσιν ἦτο πάλιν. . . ἐν σχέδιον.

Ὁ Φιλοθέου κατενόησε καλῶς ὅτι τὸ νὰ βοηθήσῃ τις τοὺς δύο τούτους ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον. Τοῦτο ὅμως δὲν τὸν ἀπέτρεψε τοῦ φιλοανθρώπου αὐτοῦ σκοποῦ. Πρὸ παντὸς ἄλλου ἀπήτησεν ἀπὸ τὸν Μα-

στρολευθέρην νὰ τοῦ δώσῃ τὸν δνειροκρίτην του. Ὁ Μαστρολευθέρης ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἐνεχείρισε τῷ Φιλοθέῳ τὸν θησαυρόν του τοῦτον μὲ βαθεῖς στεναγμούς, καὶ τρομερὰς τῶν ὀφθαλμῶν του περιστροφάς, ἀναλογιζόμενος πάντοτε καθ' ἑαυτὸν τοὺς ἀριθμοὺς 60, 45, 25, 70. Μετὰ ταῦτα ὑπεσχέθη κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Φιλοθέου, δίδων τὴν χεῖρά του καὶ τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, ὅτι δὲν θὰ παίξῃ πλέον χαρτιά καὶ δὲν θὰ γράψῃ εἰς λαχεῖον. Τούτου γενομένου ὑπέγραψεν ὁ Φιλοθέου γραμμάτιον πληρωμῆς ταλλήρων τριακοσίων ἔγχειρίζων δὲ αὐτὸ τῷ Μαστρολευθέρην, οὕτως ἀπὸ τὴν χαρὰν ἠκτινοβόλουν οἱ ὀφθαλμοί, εἶπε.

Μετὰ ἐν ἔτος, Μαστρολευθέρη, θὰ ὀμιλήσωμεν πάλιν μαζί. Ἄν ἔως τότε κρατήσῃς τὴν ὑπόσχεσίν σου, νὰ ἦσαι βεβαιότατος ὅτι θὰ μείνης ἀπὸ ἐμὲ εὐχαριστημένος.

Ἐγὼ δὲ ἠρώτησεν ὁ Δαμιανὸς φέρων εἰς τοὺς βῶθωνάς του γιγάντειον πρέζαν.

Ὁ Φιλοθέου ἐκάθισε καὶ ὑπέγραψεν ὅμοιον γραμμάτιον χρηματικόν. Ἐδῶ! εἶπε πρὸς αὐτὸν μετὰ ταῦτα. Ἀντὶ τούτου ἀπαιτῶ παρ' ὑμῶν τὰ ἐπόμενα. Πρῶτον νὰ ἀγοράσετε ἐνδυμασίαν καθαρὰν καὶ ἀπλὴν· δευτέρον νὰ ἀναχωρήσετε εὐθὺς σήμερον διὰ τὸν μέγρι τοῦδε τόπον τῆς διαμονῆς σας· τρίτον νὰ ἐπιμεληθῆτε ὅσον δύνασθε τὴν γραφικὴν σας ὑπηρεσίαν, καὶ νὰ μὴ ἐγκαταλείψετε αὐτὴν ἐπὶ οὐδεμίᾳ προφάσει· καὶ τέταρτον νὰ μοι ὑποσχεθῆτε, δίδοντές μοι τὴν χεῖρά σας καὶ τὸν λόγον τῆς τιμῆς σας ὅτι θὰ πύσετε πλέον τοῦ νὰ κάμνετε σχέδια. Θὰ παραγγείλω νὰ σὰς ἐπιβλέπωσιν. Ἐὰν μετὰ ἐν ἔτος ἀποδείξετε ὅτι πραγματικῶς ἐγίνεστε καλλήτερος ἄνθρωπος, τότε δύνασθε νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς ἐμὲ τὸ μέλλον σας.

Κύριε ἐξάδελφε, ἀνέκραζεν ὁ Δαμιανὸς μὲ ἀνεωγμένους τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ λαμβάνων μὲ τὴν σκελετοειδῆ χεῖρά του τὴν τοῦ ἐμπορίου. Ἰδοὺ ἔχετε τὴν χεῖρά μου καὶ τὸν λόγον τῆς τιμῆς. Πρὶν ἔλθω ἐνταῦθα ἤμην σχεδὸν βέβαιος ὅτι θὰ εὕρω τὴν εὐτυχίαν μου, μὲ ὄλην μου δὲ τὴν σπουδαιότητα σχεδ. . . ἀποφασίζω νὰ μεταβληθῶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον.

6

Ἡ μεταβολή.

Παρήλθον ἱκανὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὅτε ὠραίαν τινὰ καὶ αἰθρίαν ἐαρινὴν πρωῖαν μετηνέχθη ἡ γραῖα θεία εἰς τὸν τελευταῖον τῆς ἀναπαύσεώς της τόπον. Τὰ ἔσχατα τοῦ βίου αὐτῆς ἔτη εἶχον διέλθει ὠραῖα καὶ εὐφρόσυνα, ὡς ἡ ὠραιότερα τοῦ ἔαρος ἡμέρα. Ἀγνωστός τις φιλόανθρωπος χεῖρ ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν φροντίδα. Ἄν αὕτη ἦτο

ἡ τοῦ Φιλοθέου. . . τοῦτο αὕτη δὲν τὸ ἐγνώριζεν, οὔτε τὸ ἔμαθεν. Ἐγνώριζεν ὅμως ὅτι ὁ καλὸς ἐκεῖνος καὶ δραστήριος ἀνὴρ υἱοθέτησεν ἕνα ἐκ τῶν ἀφρόνων ἐγγόνων της καὶ τὴν μικρὰν, ἣν ἡ γραῖα εἶχε μεθ' ἑαυτῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διαθήκης, καὶ ὅτι ἐφρόντιζε διὰ τὴν ἀνατροφήν καὶ διατροφήν τῶν λοιπῶν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ θετὴ θυγάτηρ τοῦ Φιλοθέου, ἥτις ἀνεπτύχθη ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ εὐγενοῦς τούτου τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέτου, ἐταξείδευε χάριν διασκεδάσεως μετὰ τοῦ συζύγου της, ἐνὸς εὐφροεστάτου νέου ἱατροῦ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος οὗτος ἱατρός προέθετο νὰ συνδέσῃ μετὰ τῆς διασκεδάσεως καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ὠφέλειαν, ἐπεσκέπτετο διὰ τοῦτο ἅπαντα τὰ καταστήματα, ὅσα εἶχον σχέσιν μὲ τὸ ἐπάγγελμά του, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἠδύνατο νὰ διδαχθῇ ὠφελιμὸν τι διὰ τὴν ἐπιστήμην του. Ἐπεσκέφθη λοιπὸν μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τὸ ἐν Κερκύρα φρενοκομεῖον. Διελθὼν ἐν τῷ θλιβερῷ τούτῳ, καὶ ἐν τούτοις διὰ τὴν πᾶσχουσαν ἀνθρωπότητα τόσον ἀγαθοεργῶ καταστήματι, τοὺς διαφόρους ἀσθενεῖς, εἶχεν ἀποφασίσει πλέον νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅτε ὁ περιφέρων αὐτὸν ἱατρός τὸν παρεκάλεσε νὰ παρατηρήσωσιν ἀκόμη τοὺς εἰς δύο ἰδιαίτερα δωμάτια ἀποχωρισμένους ἀσθενεῖς, οἵτινες ὡς θύματα τῆς ἠθικῆς διαφορᾶς τῆς ἐποχῆς μας ἐνεδιέφερον πολὺ τὸν ἐπιστήμονα ὑπὸ φιλολογικὴν καὶ ἠθικὴν ἐποψίν. Ὡς ἦτο ἐπόμενον ὁ νέος ἱατρός παρεδέχθη τὴν πρότασιν ταύτην. Καταβὰς δὲ μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τοῦ ἱατροῦ τοῦ φρενοκομεῖου εἰς τὸ ὑπόγειον πάτωμα, ἐφθασεν εἰς τὰ δωμάτια τῶν δύο δυστυχῶν ὄντων.

Ἐντὸς τοῦ ἐνὸς ἐκάθητο ἰσχνὸς ἀνὴρ καὶ μικρόσωμος μὲ κοίλους ὀφθαλμούς, ἔστερημένους πάσης ζωηρότητος, στερρόους τέλος καὶ ἀκινήτους. Οἱ χαρακτηριστοὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐνεποίουν φοικιάσιν, ἐπειδὴ ἐβλεπέ τις, ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ μαίνεται ἀκάθεκτόν τι πάθος, ὅπερ εἶχε κατακυριεύσει αὐτὸν, καὶ εἶχε καταστρέψῃ ἐντελῶς τὸν ὀργανισμόν τοῦ ἐγκεφάλου του. Τὸ αὐτοσυνειδὸς, ἡ κορωνὴ καὶ ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θεῖα σφραγίς, εἶχεν ἐντελῶς ἐκλείψει, ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος δὲν ἦτο πλέον εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνῃ τὰ ἔσωτερικὰ αἰσθήματα τῶν ἐξωτερικῶν ἐντυπώσεων. Τὸ πάθος, ὅπερ ἐκράτησεν ὀλοκλήρως τῆς ζωῆς του, εἶχε καταβροχθίσει ἀπάσας τὰς ἄλλας ἐντυπώσεις.

Τὸ τὴν φοικιάσιν ὅμως ἐμπνέον εἶχεν ἐναπομείνει, διὰ τοῦτο ὁ μανιώδης ἦτο περιτετυλιγμένος ἐντὸς στενοῦ μανδύου, ὅστις καθίστα εἰς αὐτὸν ἀδύνατον πᾶσαν ἐλευθερίαν κίνησιν, καὶ ἀπεδείκνυεν ὅτι τὸν κατελάμβανεν ἐνίοτε μανιώδης ἐξαγρίωσις.

Καὶ πραγματικῶς ὁ μαινόμενος ἤρχισεν αἰφνης νὰ βοᾷ·

Ἐξήντα, σαρανταπέντε, εἴκοσι πέντε, ἑβδομηντα. Ἐκραζε δὲ μὲ φωνὴν ὀξύτατην διασχίζουσαν τὰ ὅλα τῶν περὶ τῶν, συγχρόνως δὲ ἐκίνοι τὰ δεσμευμένα του μέλη μὲ τὴν βίαν τῆς μανίας· ἐκ δὲ τῶν ὑπογλαυκῶν ὀφθαλμῶν του ἐξήρχοντο βλέμματα καταπληκτικὰ καὶ διαπεραστικά· ἐξήντα, σαρανταπέντε, εἰκοσιπέντε, ἑβδομηντα. Ἄφετέ με ἐλεύθερον, κκοῦργοι, ἄφετέ με! γίνεται ἡ κλήρωσις! θὰ τὰ κόψω... χὰ χὰ χὰ, πρέπει νὰ παίζω, νὰ παίζω, νὰ γράψω ἐξήντα, σαρανταπέντε, εἴκοσι πέντε, ἑβδομηντα, ἀπέτυχε... Ἄφετέ με ἐλεύθερον! ἐλεύθερον! ἐλεύθερον! ἐλεύθερον! Τὴν τρομερὰν δὲ ταύτην κραυγὴν, διεδέχετο τρομακτικώτερα ὄραμα, ὡστε ἡ νέα κυρία ἐκπλαγεῖσα καὶ διαταραχθεῖσα ἔπεσε εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ συζύγου της.

Ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος ἐν τούτοις δὲν ἔπαυεν. Ἐκ νέου ἤρχισε νὰ προφέρῃ τοὺς ἀθλίους ἐκείνους ἀριθμούς, ὅσον δὲ συχνότερον ἐπρόφερε τούτους, ἐπὶ τοσοῦτον φοβερώτερος ἐγένετο, ὡστε ἐνόμιζε τις ὅτι δεινὴ τις ἀόρατος δαιμονικὴ δύναμις μὲ πυρῶδεις μάστιγας τοῦ ἐπετίθετο διὰ νὰ παραζύνη τὴν λύπην του. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐγένοντο ὄλονεν μεγαλείτεροι, ἐξερχόμενοι δὲ ἐκ τῶν βαθέων αὐτῶν κοιλωμάτων, ἐστρέφοντο σπασμωδικῶς. Αἱ ὀλίγαι τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἀνωροῦντο, ἡ ὠχρότης τοῦ θανάτου ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπόν του, τὰ μέλη του ἔτρεμον, τὸ στόμα του ἐσφάδαζε καὶ ἐκαλύπτετο ἀπὸ ἀφρόν.

Ἐξηκολούθει ὁ ἄθλιος κραυγάζων ἐξήντα, σαρανταπέντε, εἴκοσι πέντε, ἑβδομηντα. Ἄφετέ με ἐλεύθερον! ἐλεύθερον! ἐλεύθερον! πρέπει νὰ παίζω χὰ χὰ χὰ νὰ γράψω, νὰ γράψω.

Ὅσον ταχύτερον ὁ δαίμων τῆς μανίας ἐκίνοι τὴν μάστιγά του, τοσοῦτον τρομακτικώτερα, καὶ διαπεραστικώτερα κραυγὰς ἐξεβαλλεν, μεχρισοῦ πυκνὸς ἀφρὸς ἐπεκάλυπτε ἐπὶ τοῦ στόματός του, αἱ δυνάμεις του ἐξηντλήθησαν, καὶ ὁ μαινόμενος εἰς ἰλιγγιώδη κατάστασιν περιεθλὼν ἐφαίνετο ὅτι θὰ διαρρήξῃ.

Ἡ κατάστασις ὅμως αὕτη ἦτο στιγμιαία. Εὐθὺς ἤρχισεν ἐκ νέου νὰ μαινεται, νὰ κραυγάζῃ καὶ νὰ λυσσᾷ τρομακτικώτερα, ὡστε ἡ νέα κυρία δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑποφέρῃ. Δάκρυα συμπαθείας ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμούς της βλεπούσης τὴν ἀτελεύτητον ταύτην ταλαιπωρίαν, σπληνισμένη δὲ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀνδρός της ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τὸ δωμάτιον.

Ὅτε ὁ φύλαξ, ἐξακολουθοῦντος τοῦ μαινομένου νὰ λυσσᾷ, ἐκλείσει τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ὁ ἰατρός τοῦ φρενοκομείου εἶπε πρὸς αὐτούς·

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι θυμὰ τῶν χαρτίων· ὁ ἄνθρωπος αὗτος ἄλλοτε ἦτο ὑποδηματοποιὸς καὶ εἰς καλλίστην κατάστασιν, ἔπαιζεν ἐν τούτοις τόσον ἐμπαθῶς τὰ χαρτιά, ὡστε ἐξώδευεν εἰς αὐτὰ ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ὑποδήματα. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτὸν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν, ἀν ἀπεράσιζε νὰ διορθωθῇ εἰς μάτην ὅμως, ὁ διάβολος ἔσυρεν αὐτὸν πάλιν εἰς τὰ χαρτιά. Δυστυχία, χρέη, οἰκογενειακὴ ταλαιπωρία, αἰτινες καθ' ἑκάστην ἐπλήξανον, κατήνησαν αὐτὸν εἰς τοιαύτην θέσιν, ὡστε ὅταν δὲν ἠδύνατο νὰ οἰκονομήσῃ πλέον χρήματα διὰ τὰ καταπραμένα χαρτιά ἐγένετο μανιώδης.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τόσον καλά, εἶπεν ἡ νέα γυνὴ ἐπιστηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ συζύγου της· νομίζω ὅτι ἔχω ἰδεῖ ποτε τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Πῶς εἶναι δυνατόν! ἀπεκρίθη αὐτός. Ὁ φύλαξ τότε ἤνοιξε καὶ τοῦ δευτέρου δωματίου τὴν θύραν. Ἡ νέα γυνὴ ἐδίστασε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτό. Ὁ ἰατρός τὴν καθυσύχασε διαβεβαιώσας αὐτὴν ὅτι ὁ ἀσθενὴς οὗτος εἶναι ἐντελῶς ἡσυχος καὶ ἀνεπίφοβος.

Ἐν τῷ δωματίῳ ἴστατο ἐπίμηκός τι κοκκαλοειδὲς καὶ σκελετοειδὲς ὄν. Ἡ κεφαλὴ του ἦτο ἐντελῶς γυμνή, τὸ πρόσωπόν του ἰσχνόν, καὶ ἐκαλύπτετο μόνον ἀπὸ ἐπιδερμίδα ρυτιδιώδη καὶ δερματώδη, ὡστε ἐνόμιζε τις ὅτι ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν κεφαλὴν νεκροῦ. Αἱ χεῖρες καὶ οἱ δάκτυλοι, οἱ βραχίονες καὶ οἱ μηροὶ του δὲν διέφερον ποσῶς ἀπὸ τὰ ὄστα.

Ὅτε εἰσῆλθεν ὁ ἰατρός μετὰ τῶν ξένων ἐπεχύθη μικρὸν μειδίαμα ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀνθρώπου τούτου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ σηκωθῇ ποσῶς.

Λοιπὸν, Δαμιανέ, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰατρός. Τί νέα; δὲν εὔρες ἀκόμη τίποτε;

Ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Δαμιανοῦ ἐπεχύθη πάλιν μωρὸν καὶ σεσηρὸς μειδίαμα. Ὑψωσε τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, ἔθεσε τὸν λιχανὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τῆς ῥινὸς καὶ εἶπε μὲ βραγχώδη φωνήν·

Καλλίτερον!

Τί καλλίτερον ἐφεῦρες; ἠρώτησεν αὐτὸν μὲ μαλακὸν τρόπον ὁ ἰατρός.

Ὁ Δαμιανὸς ἐνευσεν.

Τί λοιπόν;

Ταμβάκον.

Ἄ! ἔτσι! ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρός ἀποτεινόμενος πρὸς ἑαυτόν. — Θέλει ταμβάκον. Οὗτος εἶναι ἡ μόνη του ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀπόλαυσις.

Καὶ ὁ ἰατρός προσέφερεν εἰς αὐτὸν τὴν ταμβάκον τούτου.

Ὁ Δαμιανὸς συνέστειλε τοὺς πέντε δακτύλους, καὶ ἔλαβεν ὅσον οὔτοι ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι ταμβάκον, ὕψωσε μετὰ ταῦτα βραχέως τὸν βραχίονά

του· ὅτε ὅμως ἔφερε τὴν χειρὰ του πλησίον τοῦ στόματός του, ἀντὶ νὰ θέσῃ τὸν ταμβάκον εἰς τὴν μύτην του, τὸν ἔρριψεν εἰς τὸ στόμα του καὶ τὸν κατέπιεν.

Ἐπτυσε τότε ὁ ἰατρός καὶ ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς αὐτὸν εἰς τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπε· Δὲν σοῦ ζαναδίδω πλέον ταμβάκον.

Ὁ Δαμιανὸς ἔμεινεν ἀτάραχος ὡς νήπιον, τὸ δὲ μωρὸν μειδίαμα ἐπεχύθη πάλιν ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Ἐπειτα ἐψέλλισεν·

Ὀλον τὸν ταμβάκον... Ὀλον τὸν ταμβάκον· πάραυτα ὅμως ἔχασε τὴν σειρὰν τῆς ὀμιλίας του.

Τί θὰ κάμῃς ὄλον τὸν ταμβάκον; ἠρώτησε περαιτέρω ὁ ἰατρός.

Ἡ ἐλεινὴ ἀνθρωπίνη μορφή δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ τὸν ἐνοήσῃ. Ἰστατο ἀκίνητος, τὸ δὲ μωρὸν μειδίαμα ἐφαίνετο ἐπὶ τῶν χειλέων του. Ἦτο τοῦτο ἄνθρωπος; ἢ ἦτο ἀπλῶς σκιά ἀνθρώπου;

Ὁ ἰατρός ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν του, ἔπειτα ἐκτύπησεν αὐτὸν εἰς τοὺς ὤμους καὶ τὸν ἠρώτησε·

Δὲν ἔχει σχεδίων τι κατὰ νοῦν;

Ἡ μορφή ἔμεινεν ἀκίνητος, ἐσκαρδάμυττε δὲ μωρῶς ὡς τὰ ζῶα.

Δαμιανέ! ἐπανελάβεν ὁ ἰατρός, ὅστις προσεπάθει νὰ ἐγειρῇ σπινθῆρα τινὰ τῆς σκέψεως τοῦ πάσχοντος. Δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπινοήσῃ νέον τι;

Ὁ Δαμιανὸς ἐξηκολούθει μένων ἀκίνητος καὶ ἡλίθιος.

Ὁ ἰατρός ἐνευσε τότε εἰς τοὺς ξένους νὰ ἀναχωρήσωσιν. Ὁ ἄνθρωπος ἐξηντλήθη ὀλοτελῶς, ἔλεγεν ἀναχωρῶν. Πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν ἦτον εἰσέτι εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν μονομανίαν του· ἦδη ὅμως ὡς βλέπω κατέλαβεν αὐτὸν ἐντελής μωρία.

Καὶ ποῖα ἦτο ἡ μονομανία του αὕτη; ἠρώτησεν ὁ ξένος ἰατρός.

Ἡ σχεδιογραφία, ἡ ἀσθένεια αὕτη τοῦ ἀφῆρεσε τὸ λογικόν! ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός τοῦ φρενοκομείου.

Πῶς; ἀνέκραζεν ἡ νέα κυρία, ἥτις τότε ἀνεμνήσθη τῆς παρελθούσης ἐκείνης ἐν Τρικκάλαις ἐποχῆς. Δὲν ὀνομάζεται ὁ δυστυχὴς Δαμιανὸς Ἀναργύρου;

Μάλιστα οὕτως ὀνομάζεται, συνήθως ὅμως παρὰ τῷ λαῷ εἶναι γνωστὸς ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον ὁ Σχεδιογράφος, εἶπεν ὁ ἰατρός τοῦ φρενοκομείου.

Ὁ δὲ εἰς τὸ ἄλλο δωματίον ὁ καταπληκτικὸς ἐκεῖνος δὲν ὀνομάζεται Μαστρολευθέρης Χούντας;

Μάλιστα οὕτως ὀνομάζεται.

Γνωρίζεις βλέπω ἀμφοτέρους, εἶπεν ὁ σύζυγός της.

Μάλιστα ἀπήντησε περίλυπος ἡ νέα κυρία — Ὅτε ἤμην δεκατεσσάρων ἐτῶν νέα συννητήθη μετ' αὐτῶν εἰς Τρικκάλαις ἐλθόντων διὰ νὰ λάβωσι τὴν κληρονομίαν τοῦ τότε ἀποθνήσκοντος θεοῦ μας. Ὁ πατὴρ ἔ-

πραξε πολλὰ ὑπὲρ αὐτῶν· οὗτοι ὅμως δὲν κατώρθωσαν νὰ γίνωσι κύριοι τῶν παθῶν των, καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆρεσεν ἀπὸ αὐτοῦ τὴν προστασίαν του. Πόσον θὰ ἐκπλαγῇ ὅταν ἀκούσῃ τὸ ἄθλιον αὐτῶν τέλος!

Ὁ Φιλοθέου ὅμως δὲν ἐξεπλάγη ποσῶς, ὅταν ἤκουσεν ἀπὸ τὰ προσφιλῆ του τέκνα, ἐπανελθόντα ἐκ τῆς περιουσίας των, τὴν τύχην ἀμφοτέρων τῶν προστατευομένων του.

Ἦτο ἐπόμενον ὅτι θὰ καταντήσωσιν εἰς τὴν ἀξιοδάκρυτον ταύτην κατάστασιν, εἶπε συγκεκινημένος. Οὗτοι ἦσαν κατακυριευμένοι ἀπὸ τὴν ἠθικὴν ἐξαχρείωσιν τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ ἀπεμάκρυναν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν εὐεργετικὴν προστασίαν τοῦ καλοθελητοῦ των. Ἦδη οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται νὰ εὐχόμεθα, παρὰ τὸ δυστυχὲς καὶ ἄθλιον αὐτῶν τέλος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα εἰς ἄλλους.

Λ.

ΑΠΟΔΗΜΗΤΟΥ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

ΜΙΚΡΟΝ ΑΠΟΓΡΑΦΜΑ (*).

(Ἐκκλησίαι, κωδωνοστάσια, κώδωνες, κωδωνοκρουσίαι ἐν Ζακύνθῳ.)

Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν κωδωνοστασιῶν τῆς Ζακύνθου εἶναι ἀμύθητον καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκτὸν μὲν στόμακα καὶ γλώσσας ἔχοντος, χάλκεον δὲ ἦτορ ἐν τῷ στήθει ἐμπερικλειόντος. Ἄνά πᾶν βῆμα, ἐν πάσῃ ὁδῷ ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὅπου καὶ ἀν στρέψῃς τὸ βλέμμα, βλέπεις ἐκκλησίαν ὀρθογωνίου σχῆμα συνήθως ἔχουσαν ἄ-

(* Τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα ἐστάλη ἡμῖν ἐκ Κερκύρας τῆ 25 τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου, μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιστολῆς·

«Ὅτε ποτὲ ἐγκαταλιπὼν προσαίφως τὴν Θέμιδα, κατέφυγον χεῖρας εἰς τοὺς φιλολογικὸς κόλπους τῆς σεβασμίας μητρὸς Πα ν δ ὠ ρ α ς, μὴ ἔχων ἄλλην ἐργασίαν, ἐποικίλλον διαίχμῳ βελόνῃ τοὺς πέλους αὐτῆς κατὰ μήνα, διότι φίλη τοῦ συρμού οὐδὲ ποτ' ἐπὶ δύο μῆνας ἐφόρεσε τὸν αὐτόν. Νῦν δ' ἔτε, ἀρπαγὴς ἐκ νέου ὑπὸ τῆς Θέμιδος, τῆς, ὡς ἡ Πενία τοῦ Λουκιανοῦ, «ἐξώδους τε καὶ εὐλαβοῦς καὶ μυρία τὰ ἀγκίστρα ἐκπεφυκότα ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος ἐχούσης,» ἀφῆκα ἀποικίλους τοὺς πέλους ἐκείνους, ἀναγνοὺς ἐν ὧρα σχολῆς τὴν πρὸς ἀπολογίαν τῆς Πα ν δ ὠ ρ α ς διὰ τὴν ἑλληνιστὴν Ποικίλων Ααλημάτων ὑπὸ τινος Ἐ ψ ι λ ὸ ν γραφεῖσαν ἐ π ι ν ε ι π τ ρ ῖ δ α, «ἐμνήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα» καὶ ἀναδιψήσας ἀπίσπασα τεμάχιόν τι ἀνεμνήσεως εἰδικὸν μὲν ἔλας, ἴσως δὲ καὶ τινα σχετικὴν ποικίλιαν κεκτημένον, πάντως ὅμως ἐνδιαφέρον εἰς τοὺς ἔξω τῆς Ζακύνθου καὶ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος Ἑλλήνας, τοὺς μετὰ μεγίστης ἐπισεικίας ἐπαινεσάντας τὰς παλαιὰς μου ἀττικὰς λεσχνησίας, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἴσως, ὅτι περιεῖχον ἐν στολῇ ἐλαφρῆ μικρὰς τινὰς κοινωνικὰς τῆς ἐλευθέρας ἐστίας εἰδησεις. Τὸ δὲ ῥάκος τοῦτο ἐγκλειστον τῆ δ' ἐπιστελλῶ σοι, ἐξαιτούμενος ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποδοχὴν ἐν ταῖς σχολαῖσι δίδου ἀγκάλαις τῆς δικτακτικῆς Π α ν δ ὠ ρ α ς. Ἐρῶσο. » Σ. »

χαρι. Παναγία Μυρτιδιώτισσα, Παναγία Πικριδιώτισσα, Οδηγήτρια, Φανερωμένη, Κυρία των Αγγέλων, Αγία Άννα, Ανάληψις, Άγιος Ιγνατίος, Άγιος Αλόπιος, Άγιος Λάζαρος, Αγία Τριάς, Άγιοι Τεσσαράκοντα, Άγιος Νικόλαος των Γερόντων, Άγιος Νικόλαος του Μώλου, έτι δε και Άγιος Νικόλαος της Γαΐδουροταβέρνας, Άγιος Βασίλειος Επάνω και Άγιος Βασίλειος Κάτω, κλπ. Πώς άγιος έχει εκκλησίαν, τινές δε και διπλήν και τριπλήν και τετραπλήν εν μόνη τη πόλει. Ως δ' αν εφοβήθησαν οι Ζακύνθιοι μη παραλείψαντες τινα των άγιων δυσαρεστήσασιν και πάθωσιν απ' αυτού, εκτίσαν την πασών ευρυχωροτάτην εκκλησίαν των Αγίων Πάντων, εις αδιάκοπον καθ' ημέραν εορτήν τυγχάνουσαν. Ένεκα των διαφόρων άγιων επ' οίς τιμάται, των καταλαβόντων και καταχόντων πάσας τας ημέρας του έτους, μηδ' αυτης της αγίας Μελάνης εξαιρουμένης, ητις, κατέχουσα την τριακοστήν πρώτην του Δεκεμβρίου, φαίνεται πάντοτε έτοιμος να χυθη ως εκ φιάλης εις το μελανοδοχείον, υπερ ερχεται φέρων την επιούσαν ο Μέγας Βασίλειος, και δι' αυτού να εξακολουθήση επ' αιώνας κληροδοτούμενη εις τους ταλαιπώρους ανθρώπους. Αν το μυστικόν της μελάνης ηδύνατο ν' απολεσθη, ως το του υγρού πυρός, μεταξύ των άλλων καλών άτινα ηθελον επέλθει εις την ανθρωπότητα, ηθελες στερηθη βεβαίως, φίλτατε ανγκνωστα, και την εσχάτην σου άτυχίαν, — να με ανγκινώσκη. Εν οσω όμως η Οσία Μελάνη, — διότι οσία κλειει αυτην τό τε ημερολόγιον και το ωρολόγιόν μου το Μέγα (σημαίωσαι ότι μικρόν δεν έχω), — εν οσω λέγω η Οσία Μελάνη εξακολουθει εφορεύουσα από της σκοπιās της τριακοστής εξηκοστής πέμπτης ημέρας επ' όλας τας λοιπάς του έτους, θέλεις μοι συγχωρήσει βεβαίως να εκχέω ένιστε μελαϊνικν την μελαγχολίαν μου εις σχήμα γραμμάτων από του μελανοδοχείου και επί του χάρτου του Αγίου Βασιλείου.

Άλλ' επί το προκείμενον. Παρέλειψα εξεπίτηδες ν' αναφέρω το όνομα της εκκλησίας του κυρίως, του κατ' εξοχήν, του αποκλειστικώς ΑΓΙΟΥ εν Ζακύνθω θεωρουμένου, του Αγίου Διονυσίου, διότι βλέπων ένώπιόν μου άπειλούν τας νεφέλας το ύψικόρυφον των Αγίων Πάντων κωδωνοστάσιον, σπεύδω προς αυτό πρώτον να προσφέρω το θυμίαμα του λόγου μου, λέγων εν γένει περί των κωδώνων και των κωδωνοστασιών της Ζακύνθου, τι και εις αυτό ιδίως, proportions gardées, άρμόζει. Περί δε του προστάτου της νήσου οφείλω και ποιοῦμαι κατωτέρω ιδιαιτέρων μνηείων.

Τα κωδωνοστάσια εν Ζακύνθω εισί τα κυριώτατα και αληθώς προσεχέοντα των μνημείων της νήσου,

μηδ' αυτού του Μαιτλά (*), μηδ' αυτού του νεωτάτου και λευκοτάτου μνημείου του Σολωμού εξαιρουμένου. Μεταξύ δε πάντων των κωδωνοστασιών το προσεχέον κατά τε το ύψος και την φήμην θεωρείται το των Αγίων Πάντων, αληθές σέμνωμα του Ζακυνθίου λαου. Διηγούντι ότι, θελήσαντός ποτε επάρχου τινός Άγγλου να κρημνίση το κωδωνοστάσιον τουτο όπως προλάβη τα εκ των σεισμών δυστυχήματα, ο τότε επίσκοπος Γαρζώνης συνήνεσε μὲν, απήτησεν όμως να σταθη αυτός υπό το κρημνιζόμενον κωδωνοστάσιον και ταφή υπό τα έρείπια· ούτως εσώθη το κωδωνοστάσιον, διαφυγόν τέλος και τούς καταστρέψαντας εσχάτως την Κεφαλληνίαν σεισμούς. Το ανέκδοτον τουτο με ανέμνησε το περι του αδελφου του γάλλου ιστοριογράφου Μεζεραϊ (Mezeray) αναφερόμενον· ο αδελφός του Μεζεραϊ, Ιατρός το επάγγελμα, ην δήμαρχος της πόλεως Argentas· θελήσαντος δε του διοικητου να κρημνίση παλαιόν τι κωδωνοστάσιον, επ' ου υπήρχε και το ωρολόγιον της πόλεως, ο δήμαρχος αντέστη εν ονόματι των δημοτών μετά μεγίστης ζέσεως· τουτο ιδών ο διοικητής ειπεν αυτω· « Τίς εισι σύ; — Είμεθα, απεκρίθη, τρεις αδελφοί, λάτραι της αληθείας και της δικαιοσύνης (ηδύνατο να προσθήση και των κωδωνοστασιών)· ο πρώτος τας κηρύττει (ητο Ιεροκήρυξ), ο δεύτερος τας γράφει, και εγω θα τας υποστηρίξω μέχρι τελευταίας μου αναπνοής. » Η άφοσίωσις του δημάρχου είναι άρα γε κατωτέρα της του επισκόπου;

Όπως δε ουδέν υπάρχει εν Ζακύνθω πρῶγμα η μνημείον σηματοικώτερον των κωδωνοστασιών, ούτω και κατά φυσικην συνέπειαν, ουδεις υπάρχει ανθρωπος σηματοικώτερος των κωδωνοκρουστών. Ουδέποτε κατώρθωτα να έννοήσω (και ίσως επταίσα διότι δεν εζήτησα περι τουτου πληροφορίας) πως οι συνάδελφοι ουτοι του Κουασιμόδου, οτινες μετέρχονται εν ταυτω και τους νεκροθάπτας, εύρίσκονται πάντοτε πρόχειροι, και που εύρίσκονται τετραπυμένοι (συγχωρηθήτω μοι και ο παρακείμενος και το

(*) Μαιτλάς ενομάζεται υπό του Ζακυνθίου λαου το μνημείον του τοσούτου, και δικαίως, υπ' αυτών μισουμένου άρμουστου Θωμά Μαιτλάνδου. Το μνημείον τουτο, εγεγθεν υπ' αυτού του Μαιτλάνδου προς διαίωσιν των ιδίων κατορθωμάτων (τρίτον δ' εν Επτανήσῳ), σύγκειται εκ στήλης τετραγώνου εσηκυίας επί βαθμίδων και έχουσης εγκυκλοκαμμένον μὲν επί της κυρίας απόψεως ανάγλυφον παριστάν την αληθειαν και την δικαιοσύνην, εστημένην δε άνωθεν την προτομήν του Μαιτλάνδου, εκ χαλκου άμφότερα, έργα του γνωστου της Δανίας γλύπτου Τορνάλδου. Καίτοι δε, εξωθεν της εκκλησίας των Αγίων Πάντων, επί της εύρειας οδου της από της Πλατείας το ο Π ο ι η τ ο υ εις την του Γεωργίου και την προκουμαίαν άγούσης. Το μνημείον τουτο, καίτοι υπό άγγλου σκοπου προς της ένώσεως φυλαττόμενον, ώσφράνθη ουχ άπαξ εκ του πλησίον τας ανθρωπίλους κακότητας· νυν δε μόνου ξένου την περιέργειαν και τον οίκτον σύρει, του δε Ζακυνθίου μόνον τον οίκτον.

επίμα απ' ου εις τον Άριστοφάνην συνεχωρήθη το εκτετραπυμένον, καθ' οσον άλλως τε και ως εμφαντικώτατον κρίνω αυτό άξιον των λεζικιών), που εύρίσκονται, λέγω, τετραπυμένοι οι σηματοικοί των Ζακυνθίων προύχοντες, ώστε κατά πᾶσαν της ημέρας και της νυκτός ώραν, κατά πᾶσαν στιγμήν, και άνευ προειδοποιήσεως, και επί περιστάσεων ύλως άπροσδοκήτων, βλέπει αυτούς άμφοιν χερσιν των γλωσσιδίων των μεγάλων κωδώνων έχομένους, η το σχοινίον των μικρών επιτεινοντας και, μετά ζήλου σπανίου και εις αυτούς τους μάλλον ζηλωτάς των ελλήνων λειτουργών, καταπλημμυρούοντας την Ζακυνθον από περάτων εως περάτων δι' άλλεπαλλήλων κυμάτων ήχου, πατάγου η φόρου, η όπως άλλως θελήτη τις να ονομάση την δυσάρεστον εκείνην αίσθησιν, ην δια του αιθέρος μεταδίδει εις τα ανθρώπινα ωτα η προς τας παρειάς του κώδωνος προστριβη της γλώσσης αυτού.— Αν ποτε η κυβέρνησις η όμογενής τις (δηλαδή πλούσιος, διότι οι πλούσιοι μόνον είναι όμογενείς) αποφασίση να ιδρύση κωφαλαλοκομείον, την Ζακυνθον να προτιμήση συμβουλευόμεν εις τον ιδρυτήν, διότι εκει όπου οι ακούοντες εκκωφούνται, οι κωφοί, τρυφεραίνόμενου του τυμπάνου δια της άλλεπαλλήλου επιφοιτήσεως των ήχων, θέλουσιν ανακτήσει την ακοήν.

Γέννησις, γάμος, θάνατος και μνημόσυνον διαφόρως εκαστον αναγγέλλεται υπό των κωδώνων, διαφόρως ήχούντων, ώστε αν εζη έτι ο περίφημος Boileau και επεσκέπτετο την ύληεσαν νήσον του Όμηρου και του κλέπτου Βιργιλίου την nemorosan, ηθελε τροποποιήσει βεβαίως κατά τι τον ώρχιον εκείνον στίχον, δι' ου περιγράφων τους κώδωνας ειπε
Pour honorer les morts, elles tuent les vivants.

Διότι αι γλώσσαί των κωδώνων της Ζακύνθου ου μόνον τιμῶσαι τους νεκρούς, — μηδὲ μετά θάνατον δηλαδή αφίνουσαι αυτούς ήσύχους, — φονεύουσι τους ζώντας, αλλά και είναι αι πρώται γλώσσαί ας ακούει το γεννώμενον νήπιον, και τας νυμφευόμενας διδάσκουσιν ότι, όπως οι κώδωνες αποινει, ούτω και αυται αναίμωπι δύνανται να γλωσσοκοπῶσιν εις τα ωτα των δυσήνων συζύγων, καταφρονούσαι και αυτό το ένκυλον έτι θεϊον βήτην, καθ' η η γυνή οφείλει
Ira φοβηται τον άνδρα.

Μήπως όμως άρκῶνται εις ταυτα και μόνα, ιδίως μετά την ένωσιν, οι κώδωνες της Ζακύνθου και οι κωδωνοκρουσται; Άπαγε! Πόσοι γεννῶνται; πόσοι νυμφεύονται η αποθνήσκουσιν; Η φωνή ηθελε ξηρανθη εν τῷ εύρει λάρυγγι των κωδώνων αν περιέμενε τόσον σπανίας ευκαιρίας. Δια τουτο εφευρέθη εν Ζακύνθῳ νέα και όλως καινή εφαρμογή του ήχου προς εκδήλωσιν διαφόρων αισθημάτων και νέα

χρησιμοποίησις των κωδώνων, δια ταυτας δε προτεινομεν να δοθη εις τους εφευρέτας βραβείον, brevet d'invention sans garantie du gouvernement.

Η χαρά δια την έλευσιν τινος η δια την αναχώρησιν, η δια τι κακόν αγάλλιασις, αντιπολίτευσις κατά τινος ρήτορος εν υπαίθρῳ λαλούντος, η επιθυμία να εξεγερθῶσιν έννυχώτερον οι φιλυπνότεροι των κατοίκων, η άγγελία ύπουργικης μεταβολής, η χαρά δια την όπως δήποτε άθώωσιν κατηγορουμένου τινός, ταυτα πάντα, — και πόσων άλλων επελαθόμεθα! — ζωηρότατα εκδηλούνται από του ύψους των κωδωνοστασιών της πόλεως υπό της γλώσσης των κωδώνων, βοηθουμένης και ποτε υπό μασκούλων και πυροβολημάτων. Ο Σολωμός βεβαίως θα άνεμνήσθη εν τῷ Άδῃ, ετε εν Ζακύνθῳ μετά τελετης ιδρύετο το μνημείον αυτού, και θ' απήγγειλε ταπεινή της φωνή εις το ους του Όμηρου, το μικρόν μὲν εκείνο άλλ' άμίμημον δίστιχον,

Η καμπάναις πληρωμέναις
Έκαμαν' αν βουρλιμαίναις.

Ο δε λατίνος ποιητής, ει ποτε έναιάγει το πλοϊον αυτού εις τας ακτάς της Ζακύνθου, ηθελε πεισθη αδιαστάτως περι της ατελείας της άλλως τε και πλουσίας περιγραφής των καθηκόντων του κώδωνος·

Laudo deum verum, plebem voco, congreco clerum
Defunctos ploro, fugo fulmina, festa decoro.

Εν ενι λόγῳ, ο κατοικήσας εν Ζακύνθῳ τοσοῦτον συνειθίζεται εις τον αδιάκοπον των κωδώνων πάταγον, ώστε ουδὲ κᾶν προσέχει, ουδὲ κᾶν αισθάνεται πλέον αυτόν, τότε μόνον έννοῶν ότι επαθον μεταβολήν τα περι αυτόν άτμοσφαιρικά στρώματα, οταν, κατά τύχην, ο ήχος επί μικρόν παύση. Μεταδίδωμι τῷ ανγκνώστῳ ως αληθέστατον ότι, οτε, μετά την ένωσιν, η Ζακυνθος επλάσθη νομός, οι κώδωνες αυτης εσήμανον ως δαιμονιῶντες διότι... ο νομός ονομάσθη πρώτης τάξεως.

Επεμείναμεν ίσως υπερ το δέον ομιλοῦντες περι κωδωνοκρουσιών· άλλ' ο ανγκνώστης καταμετρῶν το ύψος των κωδωνοστασιών και την σπουδαιότητα αυτών εν τοις Ζακυνθίοις ηθεσε, θέλει συγχωρήσει βεβαίως ημιν δια την μακρολογίαν, λυπούμενος μὲν ότι κκοστυχῶν εγένετο ανγκνώστης, ελεῶν όμως και ημας τους τοσοῦτον κοπιάσαντας όπως αναβώμεν εις τηλικούτον ύψος, μόνον και μόνον ίνα καταδείξωμεν αυτω εξ απόπτου ότι και μεταξύ των ευφρεστάτων λαῶν (τοιούτος δε βεβαίως είναι και ο Ζακύνθιος) απαντᾶ τις πολλάκις άλλόκοτα εθίμα...
Σ.

ΧΑΡΜΟΣΥΝΟΣ ΕΙΔΗΣΙΣ.

Τὴν 15 τοῦ μεσοῦντος, ἡμέραν Κυριακὴν, ἐτελέσθησαν ἐν Πητρουπόλει οἱ γάμοι τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως ἡμῶν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Κωνσταντίνου Ὁλγας, τῆς πρὸ μηνῶν μνηστευθείσης αὐτῶ, ὡς προαναγγεῖλαμεν ἐν τῷ φυλλαδίῳ τῆς 1 τοῦ παρελθόντος Μαΐου. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ παρόντος ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευσομένου αἱ Αὐτῶν Μεγαλειότητες θέλουσι πατήσει τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

—

ΑΣΤΕΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 419.)

5) Παραγγελία. ¹⁾

Νὰ σοῦ πῶνα παραμῦθι
Τὸ κουκκὶ καὶ τὸ ρεβῦθι,
Ποῦ μαλώναν οἱ Ἑβραῖοι
Γιὰ ἴνα ψάρι γιὰ ἴνα χέλυ
Γιὰ ἴνα κόκκινο πῆζυπέρι.
ἸΝτάρα ²⁾ δῶ, ἴντάρα ἴκει
ἸΝτάρα ἴπάνω ἴς τὴ μηλιά.
Κόψε μῆλο δροσερὸ,
Δόμ' κ' ἐμένα τὸ μισό.
ἸΝὰ τὸ πάου τοῦ χρυσοῦ,
ἸΝὰ μοῦ φτιάσῃ δαχτυλίδι,
δαχτυλίδι πετρωτὸ,
Πετρωτὸ, καμαρωτὸ
Νᾶχ' ἀνώγεια καὶ κατώγεια,
Κ' ἑκατὸ πανευράκια
ἸΝ' ἀνεβαίνω ἴς τῶνα ἴς τᾶλλο
ἸΝὰ βαρῶ τὴ' καμπανίτσα,
Νὰ μαζεύουντ' ἠ κοπέλαις
Τοῦ παπᾶ ἠ θυγατέρες.

—

6) Τὸ ἀλληλένδετον. ³⁾

Κικίκου κικιρίκου!
—Φώτισε κουμπάρα.

¹⁾ Τοιοῦτον ποιημάτων, ἰδιοτρόπου φαντασίας γέννημα ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ 413 φυλ. τῆς Πανδώρας.

²⁾ Ἰντάρα, παραχρή.

³⁾ Πολλὰ τοιαῦτα ἄσματα ἀστεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὸ ἀλληλένδετον τῶν ὄντων σημαίνοντα εὑρηγται παρὰ τῶ λαῶ τῆς Ἑλλάδος. Δύο, καθ' ἑσὸν οἶδα, ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Πανδῶρα (1Δ', σ. 453) καὶ ἐν ἑν Χρυσοαλλίδι [Γ', σ. 451].

—Πᾶμε γιὰ ξύλα;
—Ποῦ εἰν' τὰ ξύλα;
—Εἶναι ἴς τὴ φωτιά;
—Ποῦ εἰν' ἠ φωτιά;
—Τὴν ἔσθυσε τὸ νερό.
—Ποῦ εἰν' τὸ νερό;
—Τὸ ἴπιανε τὰ βόττα.
—Ποῦ εἰν' τὰ βόττα;
—Εἶναι ἴς τὸ δενδρό.
—Ποῦ εἰν' τὸ δενδρό;
—Τῶκοψ' ὁ παπᾶς.
—Ποῦ εἰν' ὁ παπᾶς;
—Ἀπέθανε!

—

7) Ἡ παγίς.

Κάτου ἴς τὸ νερὸ τ' αὐλάκι
Εἶχα ἴνα περιβολάκι,
Κ' εἶχα μέσα κερασίτσες
Καὶ πεντέξῃ λειμονίτσες.
Μὰ τὸ μάθην τὰ κοράσια
Καὶ μοῦ κλέβην τὰ κεράσια.
Μᾶστησά ἴνα δοκανάκι
Πιάνω μιᾶς τὸ ποδαράκι . . .

—

8) Ἀκριτόμυθος.

Ἰς τὸ στενὸ ἴς τὴ δημοσιά
Ἀπάντησα μιὰ κοπελιά
Καὶ νερὸ τῆς γύρεψα
Καὶ νερὸ δὲν μοῦδωσε.
Μ' ἀπ' τὴ' καλοσύνη της
Μοῦδωκε τὰ χεῖλη της.
—Πιὲ νερὸ νὰ δροσισθῆς
Καὶ κανενοῦ νὰ μὴ τὸ ἴπῃς.
Μὰ τρέχοντα καὶ γλίγορα
Ἰγὼ ἴς τὸ βουνὸ ἀνέβηκα
Καὶ ἴκει τὸ ἐπαινεύτικα.

—

9) Ἀφροντισία.

Νύσταξες; Πέσε κοιμήσου
Μὴ σκοτίζεις τὸ κορμί σου,
Κ' ὄσφ θέλεις κουκουλώσου
Μὴ σκοτίζεις τὸ μυαλό σου.